

DUNA-TISZA MEDENCE

609. ALSÓ-ZAGYVA, TARNA-MENTI ÉS HEVESI SÍKVIDÉK TÁJKARAKTER-TERÜLET

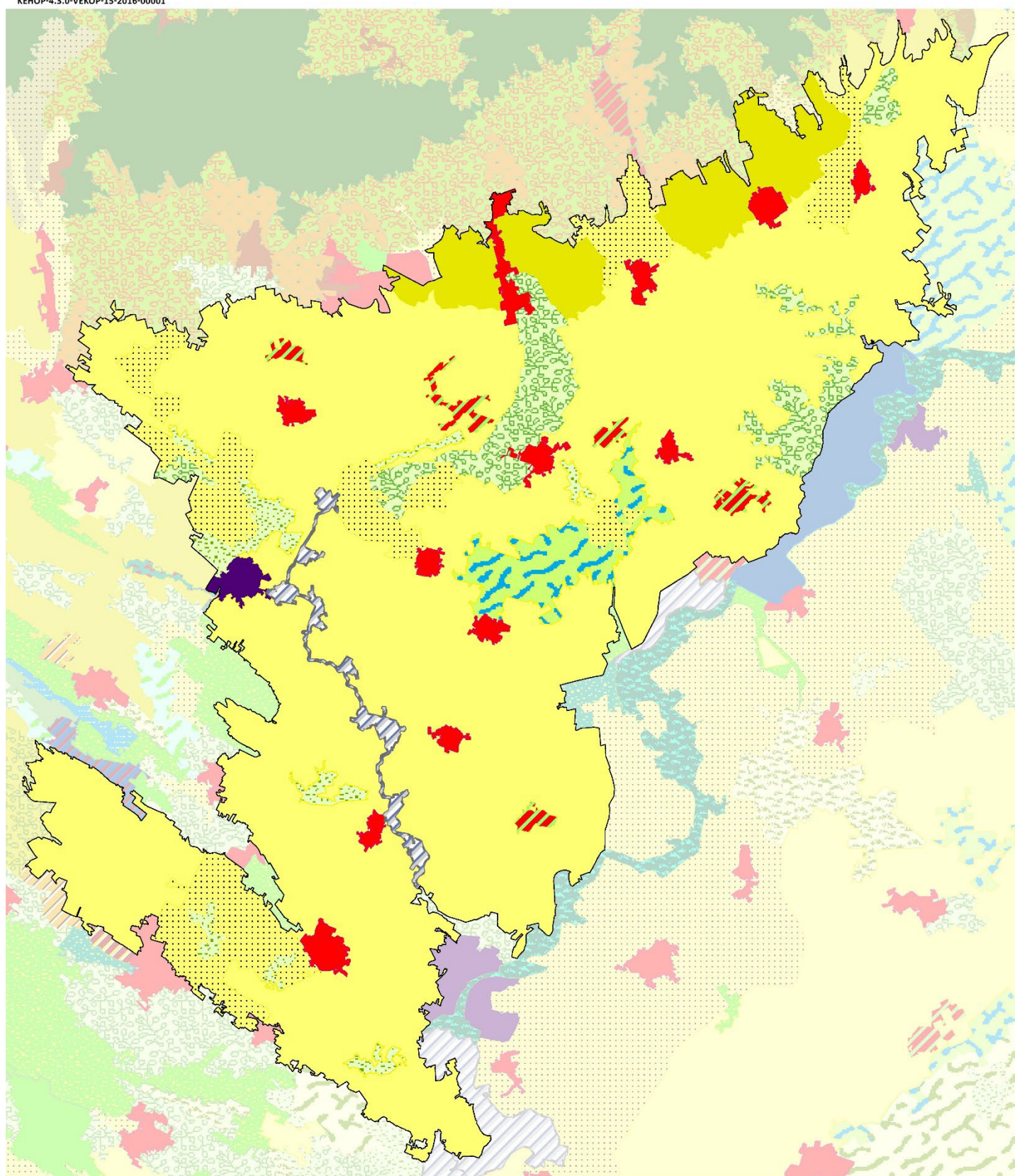
Az Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék tájkarakter-terület a Mátra és a Bükk alföldi előterében található. A karakterterület megnevezésében is szereplő kistájak tájkaraktere dél felé a Perje-síkot és a Szolnoki-Tisza mentét is magába foglaló területen igen hasonló. Karakteralkotó szerepe van a szántóföldi művelésnek, ami jórészt eltüntette a talajvízmélység, vagy a bázikus (Mátra), illetve meszes (Bükk) lehardóterületről származó talajképző üledékek természetföldrajzi megjelenése közötti egykori különbségek karakteralkotó hatásait. Területe 3920,0 km².

Fotó: Csorba Péter (Alsó-Zagyva-sík, Jászboldogháza, 2016)

Az Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék tájkarakter-területen előforduló tájkarakter-típusok

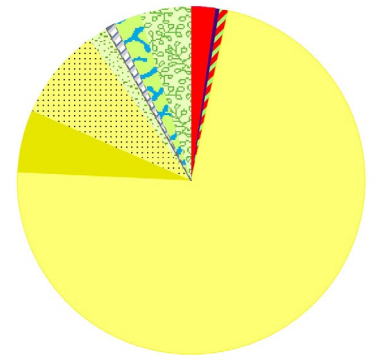
KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

- Gyepdomináns, mozaikos síksági táj
- Gyepes, mozaikos síksági táj, vizek jelentős előfordulásával
- Szántódomináns, homogén síksági táj
- Szántódomináns, homogén, hullámos síksági, dombosági, medence és hegységperemi táj
- Szántódomináns, mozaikos síksági táj
- Település-gyepdomináns táj síkságon
- Települési táj síkságon
- Települési táj vízparton
- Változatos felszínborítású folyótáj ártérperemi településekkel
- Változatos felszínborítású síksági táj

1:500 000
0 5 10 km

Tájkarakter-típusok	Össz-terület (km ²)	Terület-arány (%)	Folt-szám	Átlagos foltméret (km ²)	Szórás (km ²)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	3919,98	100,00%	51	76,86	235,89
Települési táj síkságon	87,80	2,24%	12	7,32	3,68
Települési táj vízparton	14,76	0,38%	1	14,76	0,00
Település-gyepdomináns táj síkságon	31,52	0,80%	5	6,30	2,15
Szántódomináns, homogén síksági táj	2835,89	72,34%	4	708,97	516,09
Szántódomináns, homogén, hullámos síksági, dombsági, medence és hegységperemi táj	227,79	5,81%	3	75,93	33,66
Szántódomináns, mozaikos síksági táj	332,13	8,47%	8	41,52	29,47
Gyepdomináns, mozaikos síksági táj	72,95	1,86%	8	9,12	7,74
Változatos felszínborítású folyótáj ártérperemi településekkel	33,99	0,87%	1	33,99	0,00
Gyepes, mozaikos síksági táj, vizek jelentős előfordulásával	97,73	2,49%	2	48,87	34,64
Változatos felszínborítású síksági táj	185,44	4,73%	7	26,49	29,38

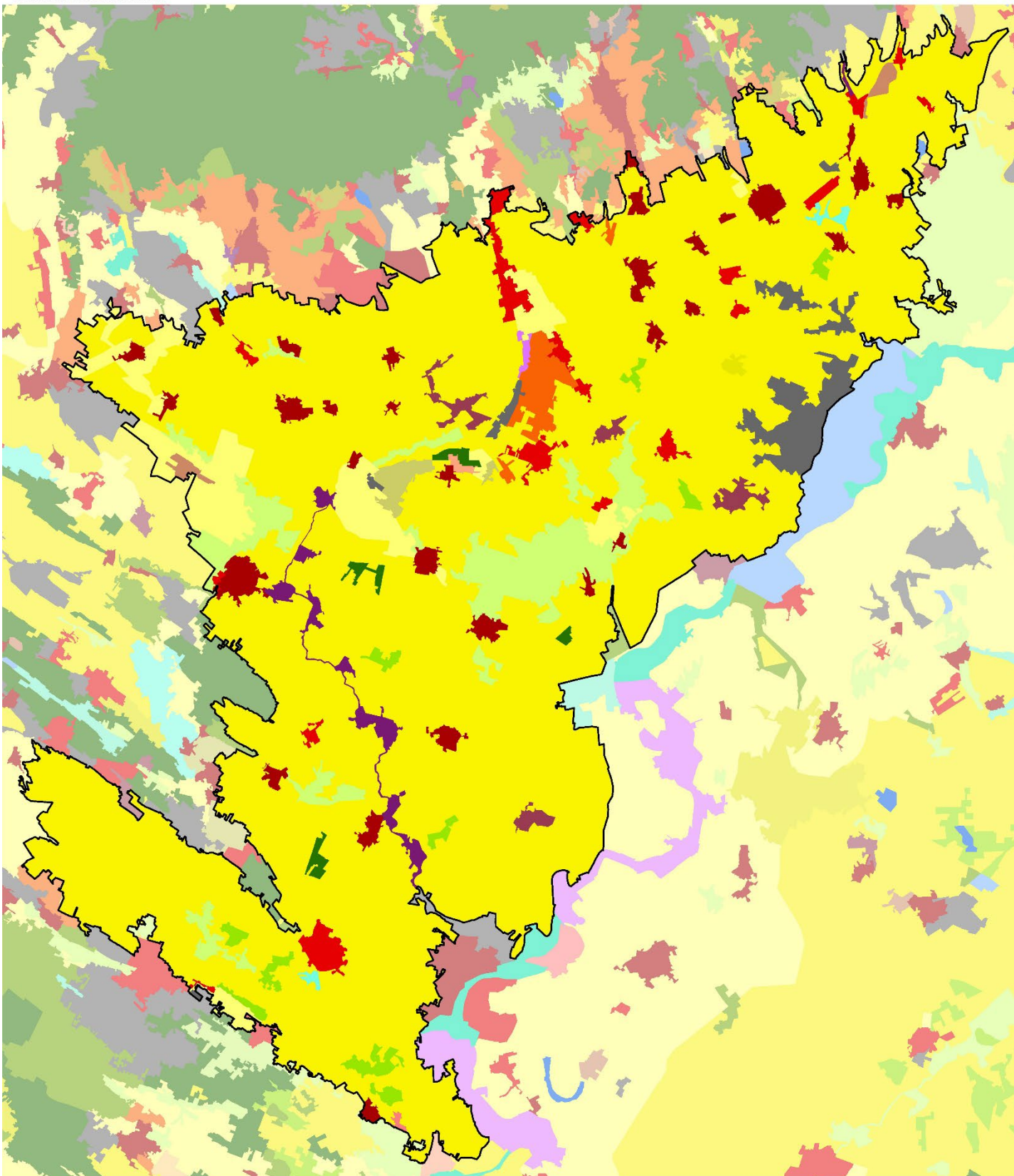

AZ ALSÓ-ZAGYVA, TARNA-MENTI ÉS HEVESI SÍKVIDÉK TÁJKARAKTER-TERÜLET KULCSJELLEMZŐI

I/1. Domborzat

A táj domináns domborzati típusa az enyhén tagolt alacsony síkság, amelynek területi aránya közel 46%. Emellett jelentős még a tagolatlan alacsony síkság kiterjedése (39%). (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai I/1. térkép)

I/2. Komplex felszínborítás-típusok

- 1000 - Településdomináns homogén
- 1001 - Településdomináns mozaikos
- 1201 - Település-szántómozaik
- 1231 - Település-agrár-mozaik
- 1401 - Település-gyepmozaik
- 1501 - Település-erdőmozaik
- 1561 - Település-erdő-vízmozaik
- 1601 - Település-vízmozaik
- 2000 - Szántódomináns homogén
- 2001 - Szántódomináns mozaikos
- 2451 - Agrár-erdőmozaik
- 2501 - Szántó-erdőmozaik
- 3001 - Kertdomináns jellemzően mozaikos
- 4000 - Gyepdomináns homogén
- 4001 - Gyepdomináns mozaikos
- 4601 - Gyep-víz mozaik
- 5000 - Erdődomináns homogén
- 7001 - Dominancia nélküli

1:500 000
0 5 10 km

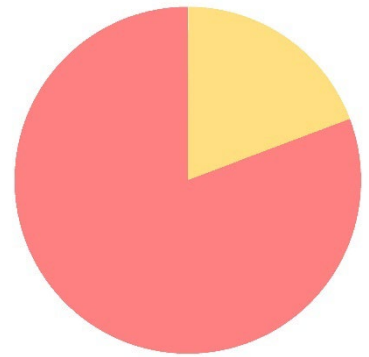
Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai I/2. térkép)

TERMÉSZETI JELLEMZŐK

II/1. Éghajlati körzetek

Döntően meleg - száraz terület (81%), mérsékelten meleg - száraz részekkel. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/1. térkép)

Éghajlati körzetek	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	
meleg - száraz	80,73%
mérsékelten meleg - száraz	19,19%
mérsékelten hűvös - száraz	0,08%

II/2. Tengerszint feletti magasság

A tengerszint feletti magasság a domborzat egyik forrásindikátora. A jellemző magassági értékek leírása azonos a domborzatnál leírtakkal. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/2. térkép)

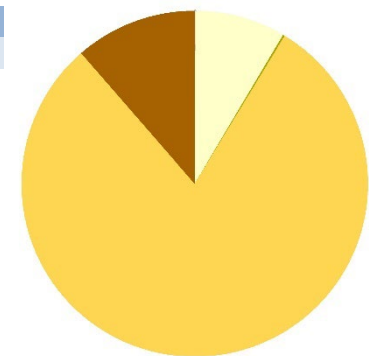
II/3. Relief

A relief a domborzat egyik forrásindikátora. A jellemző felszín-mozgalmassági jellemzők leírása azonos a domborzatnál leírtakkal. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/3. térkép)

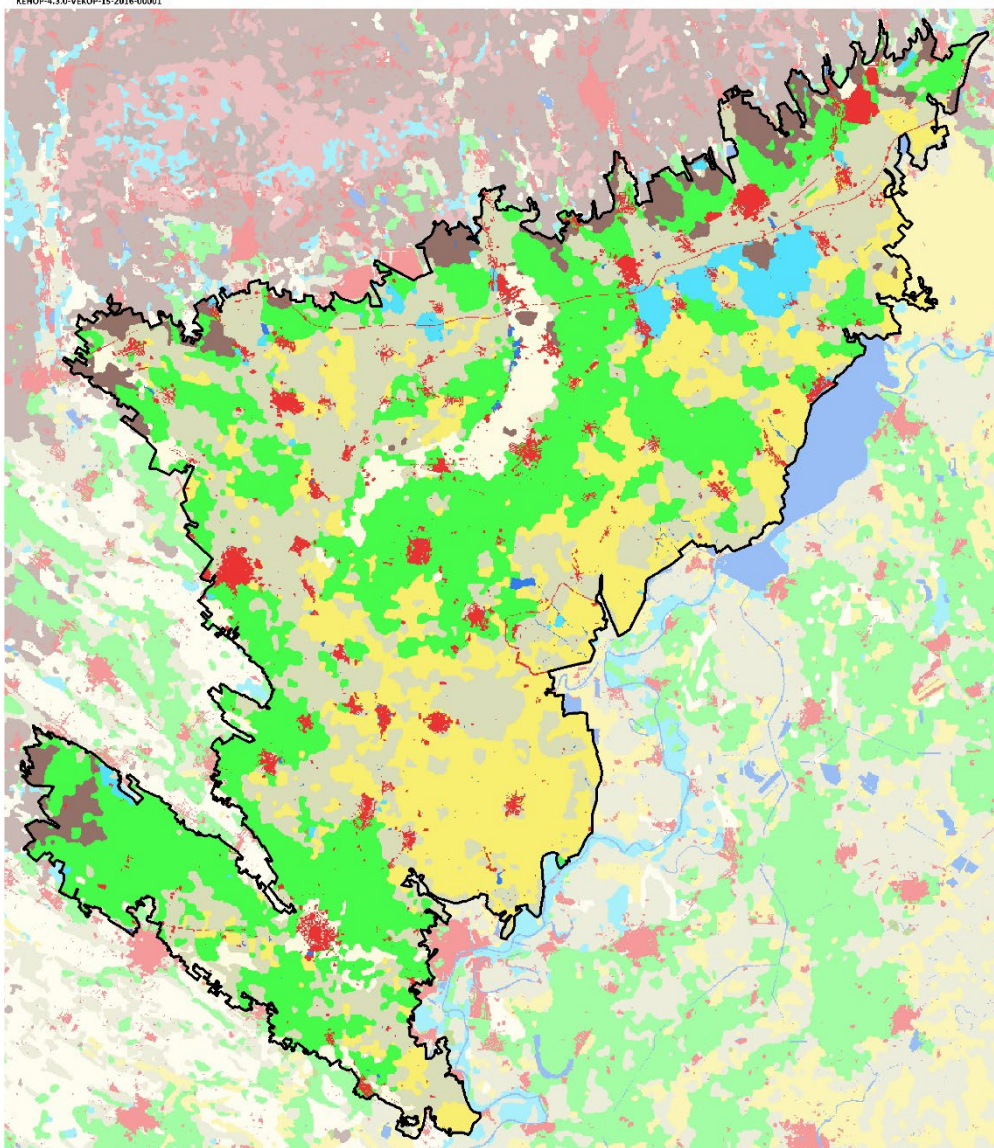
II/4. Alapkőzet

A táj meghatározó kőzettípusa a löszös üledék, ez borítja a terület kb. 80%-át. Az északi részen - Bükk és a Mátraalja vidékén - a nyirok a domináns típus. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/4. térkép)

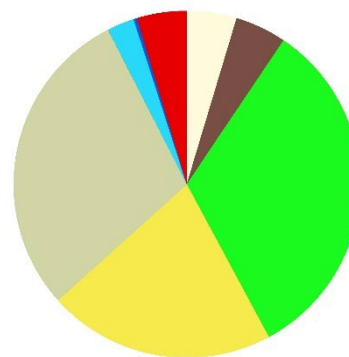
Kőzet név	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	100,00%
nincs adat	0,06%
glaciális és alluviális üledék	8,46%
harmadkori és idősebb üledék	0,17%
löszös üledék	79,93%
nyirok	11,38%

II/5. Talajtípusok

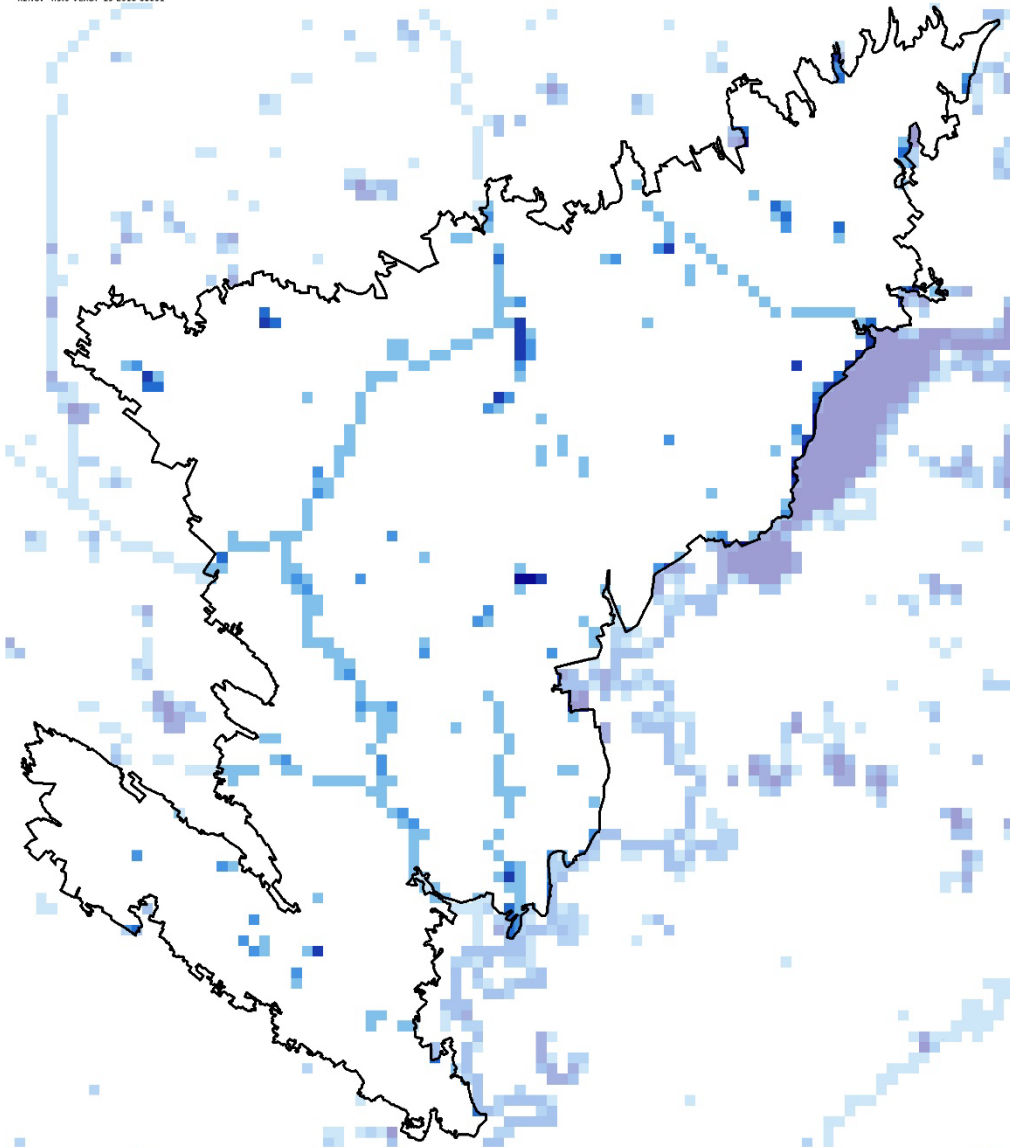

Talajtípus	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	100,00%
Csernozjom talajok	32,71%
Réti talajok	29,14%
Szikes talajok	21,20%
Barna erdőtalajok	4,79%
Beépített terület	4,66%
Váztalajok	4,65%
Öntés és lejtőhordalék talajok	2,53%
Nyílt vízfelszín	0,31%
Láptalajok	0,01%
Közethatású talajok	0,00%

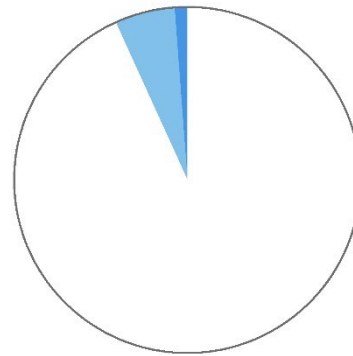

A terület három meghatározó talajtípusa a csernozjom (33%), a réti talaj (29 %) és a szikes talaj (21%). A három főtípusba tartozó foltok viszonylag mozaikosan helyezkednek el a táj területén. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/5. térkép)

II/6. Felszíni vizek területaránya

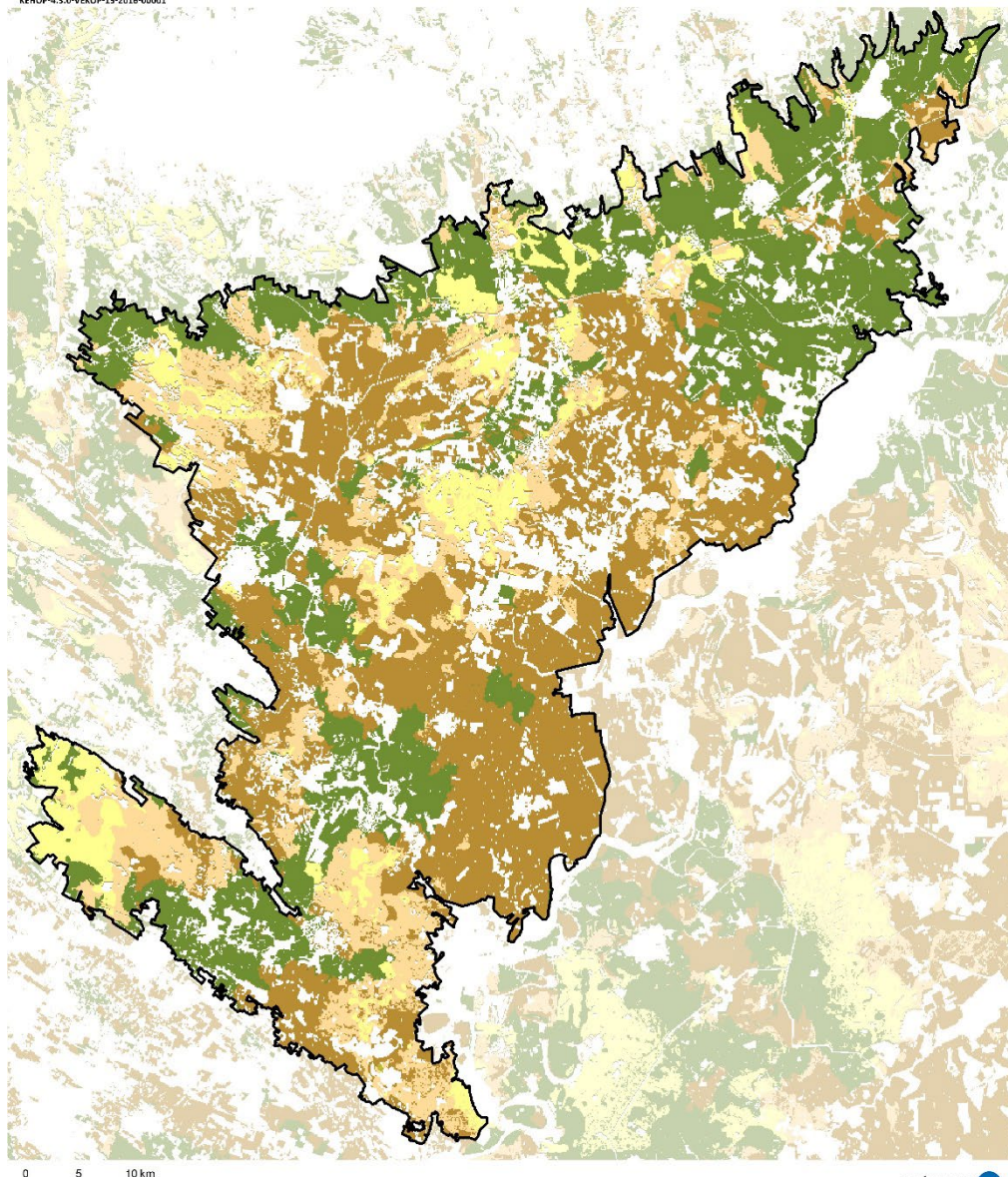

Felszíni vizek területaránya	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	
0-1% - nincs, elenyésző	92,26%
1-5% - alacsony	5,53%
5-10% - közepes	1,17%
10-20% - magas	0,51%
20-50% - nagyon magas	0,48%
50-100% - meghatározó	0,05%

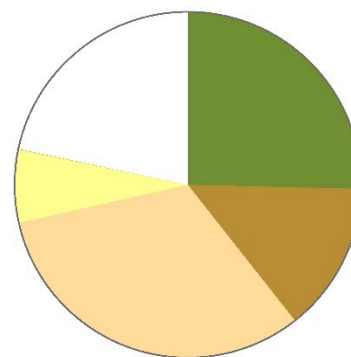

A felszíni vizek aránya a tájban elhanyagolható, 0,005 km²/km². (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/6. térkép)

II/7. Ökotípusos földhasználat

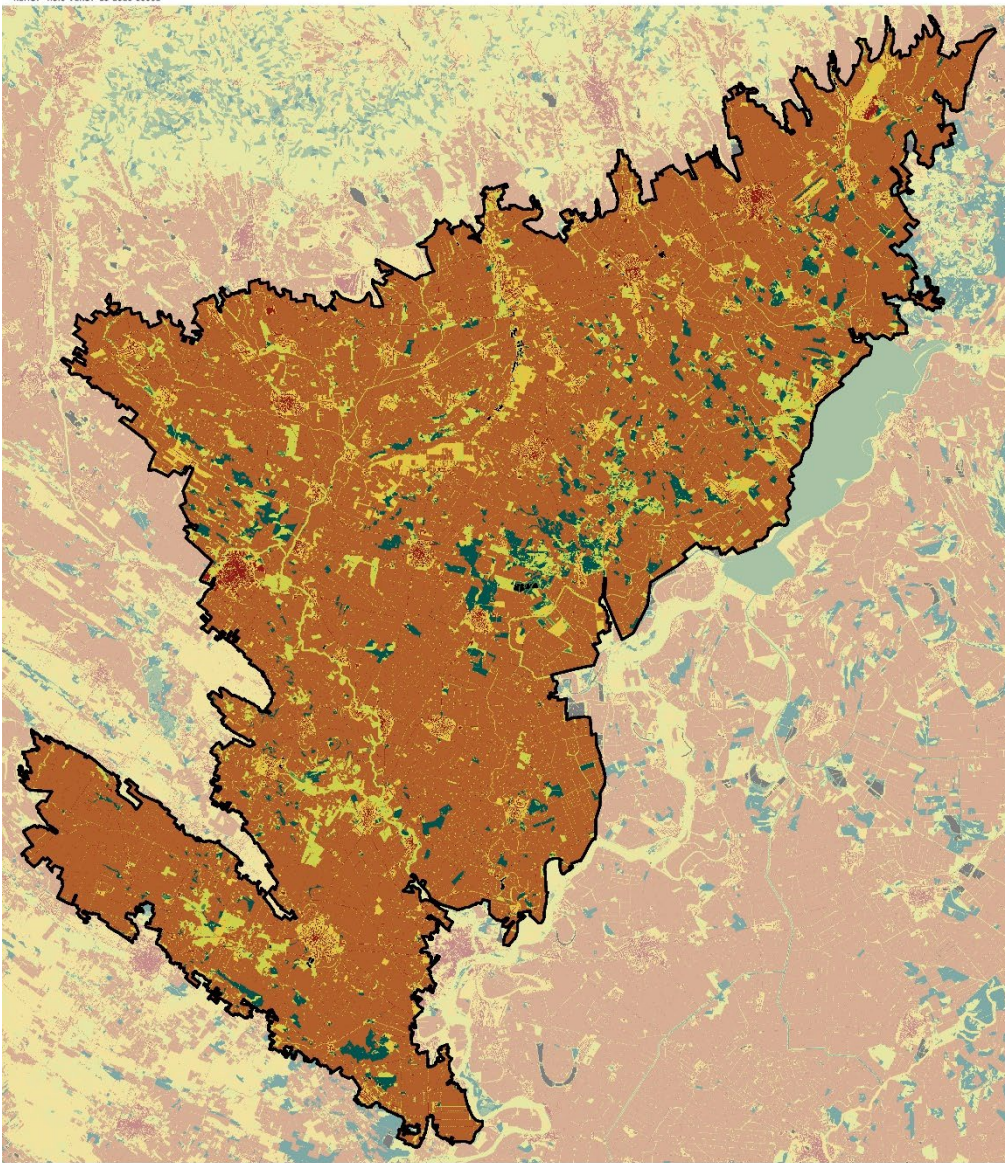

Ökotípusos földhasználat	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	78,32%
kiváló termőhelyi adottságú szántó	6,81%
kiváló termőhelyi adottságú, környezetileg érzékeny szántó	0,04%
gyenge és közepes termőhelyi adottságú szántó	14,01%
gyenge és közepes, környezetileg érzékeny szántó	32,08%
erdőtelepítésre javasolt terület	25,38%

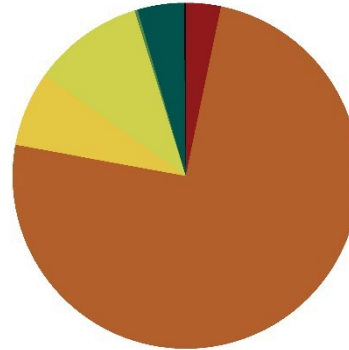

Az ökotípusos vizsgálat szerint a táj területének mintegy 25 %-án (a táj északi, északkeleti sávjában) erdősítés javasolt, a terület mintegy 32 százalékán, a terület déli részén pedig - a növénytermesztés szempontjából közepes és gyenge talajadottságok, illetve a környezeti érzékenység következtében - a szántók extenzifikációja (földhasználat-váltás vagy szántóföldi művelés külterjesítése) indokolt. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/7. térkép)

II/8. Ökológiai állapot

Ökológiai állapot	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	
Mesterséges felszín	3,3
Rossz ökológiai állapot	74,6
Kedvezőtlen ökológiai állapot	7,0
Közepes ökológiai állapot	10,3
Jó ökológiai állapot	0,3
Kiváló ökológiai állapot	4,3
Adathiány	0,2

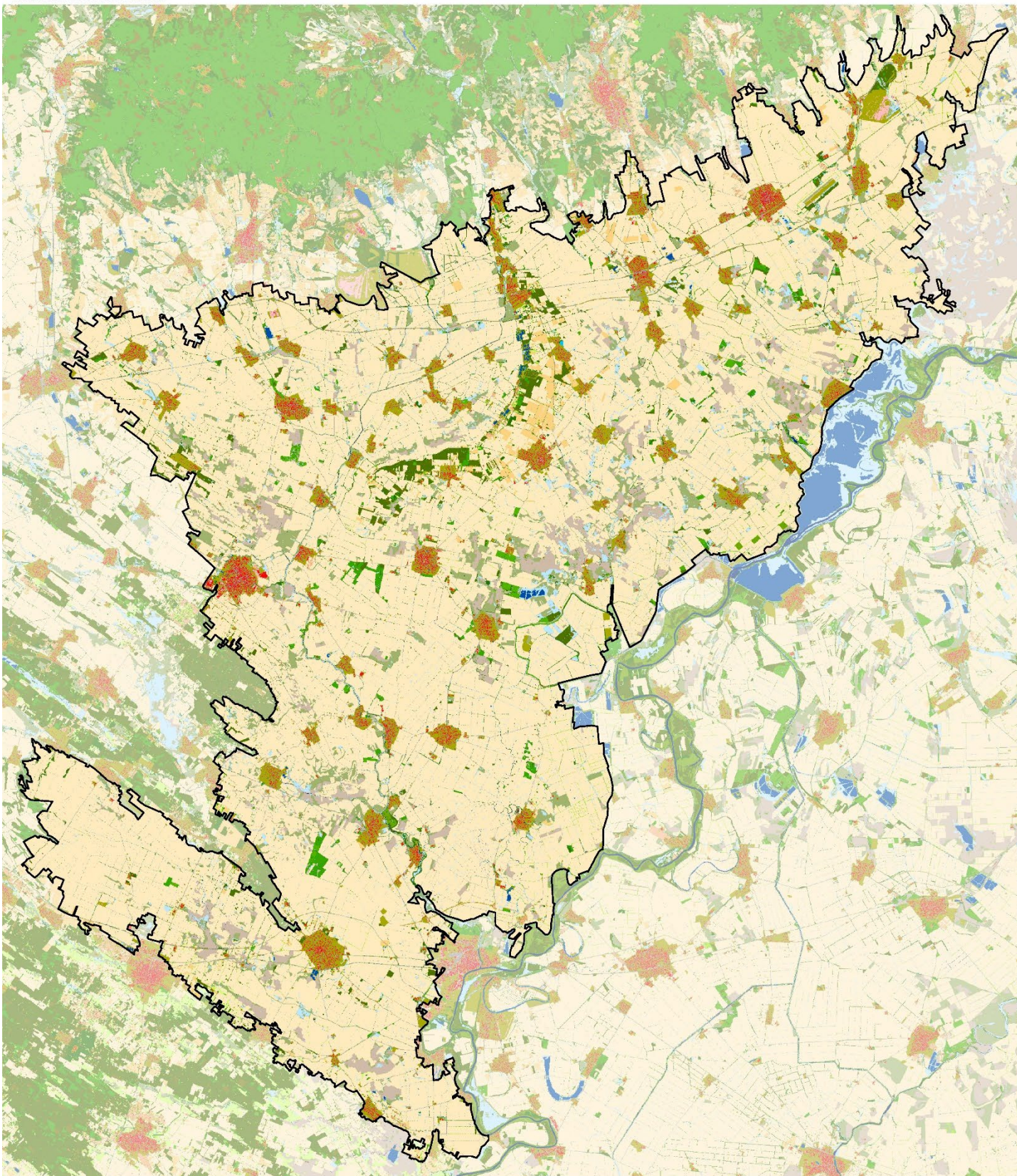
A rossz állapotú területek aránya kifejezetten magas (75%), továbbá a közepes állapotú területek jelennek meg nagyobb arányban (10%), a beépített területek, a jó állapotú és a kiváló állapotú területek összaránya 10% alatt van. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/8 térkép)

Fotó: Csorba Péter (Alsó-Tarna sík, Tarnaméra, 2017)

FELSZÍNBORÍTÁS-JELLEMZŐK

II/9. Ökoszisztéma-alaptérkép (2. szint)

- 11 : Épületek
- 12 : Utak és vasutak
- 13 : Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek
- 14 : Zöldfelületek mesterséges környezetben
- 21 : Szántóföldek
- 22 : Állandó kultúrák
- 23 : Komplex területek
- 31 : Homoki gyepek
- 32 : Szikes és szikesedésre hajlamos gyepek
- 33 : Sziklakibúvásokkal tarkított gyepek
- 34 : Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken
- 35 : Máshová nem besorolható lágyszárú növényzet
- 41 : Többletvízhatástól független (TVFLN) erdők
- 42 : Természetszerűbb galériaerdők
- 43 : Egyéb vízhatás alatt álló (TVHA) erdők
- 44 : Idegenhonos fajok dominált erdők, faültetvények
- 45 : Erdőként nyilvántartott faállomány nélküli, vagy felújítás alatt álló területek
- 46 : Máshová nem besorolható faszárú növényzet
- 51 : Lágyszárú dominanciájú vizes élőhelyek
- 52 : Faszárú dominanciájú vizes élőhelyek
- 61 : Állóvizek
- 62 : Vízfolyások

1:500 000
0 5 10 km

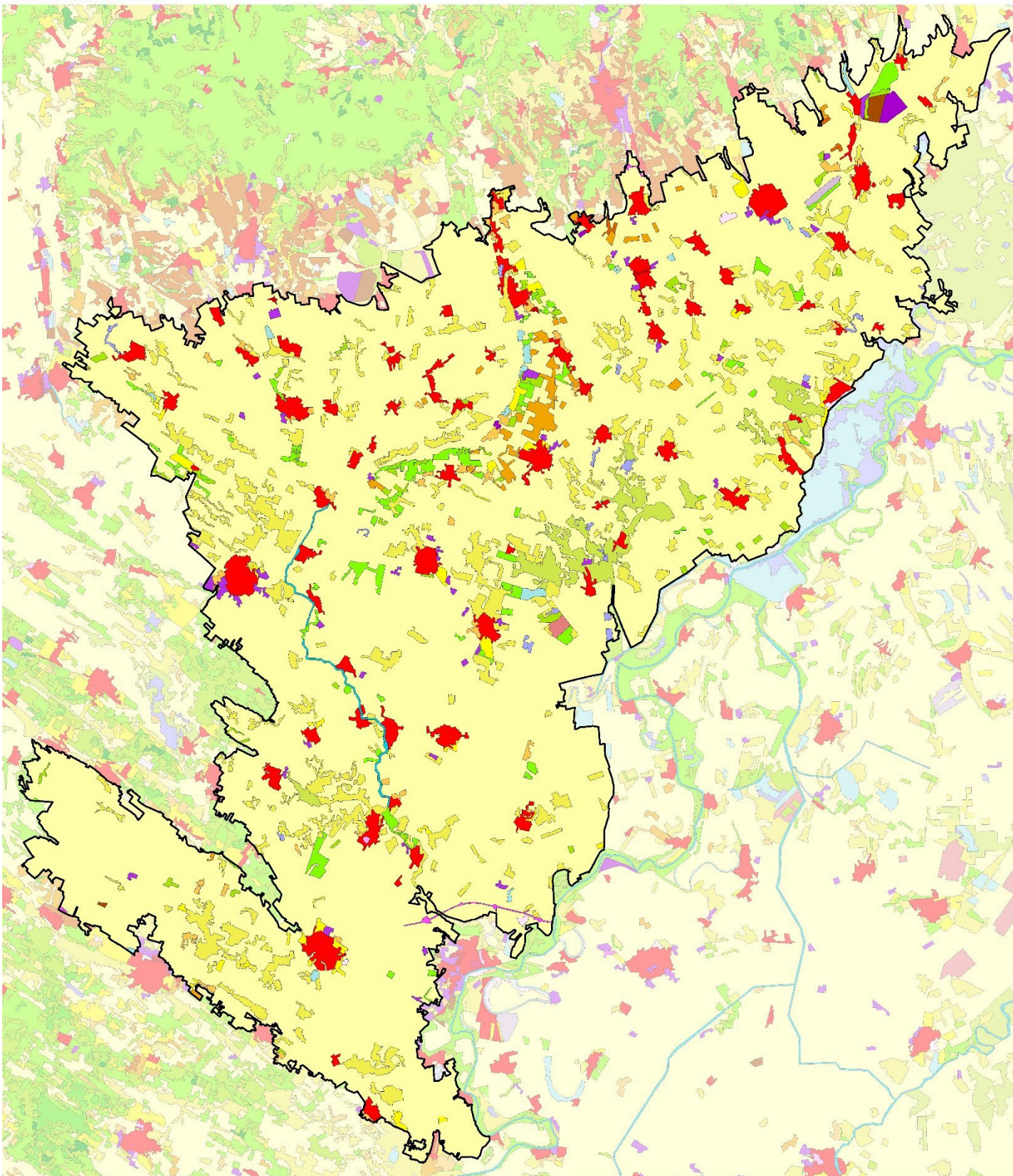
SZÉCHENYI 2020

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/9. térkép)

II/10. CORINE felszínborítás

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

- Összefüggő településszerkezet
- Nem összefüggő településszerkezet
- Ipari vagy kereskedelmi területek
- Út- és vasúthálózat és csatlakozó területek
- Kikötők
- Repülőterek
- Nyersanyag kitermelés
- Lerakóhelyek, meddőhányók
- Építési munkahelyek
- Városi zöldterületek
- Sport-, szabadidő- és üdülőtérületek
- Nem öntözött szántóföldek
- Rizsföldek
- Szőlők
- Gyümölcsösök, bogycsok
- Rét, legelő
- Komplex művelési szerkezet
- Elsődlegesen mezőgazdasági területek jelentős természetes növényzettel
- Lomblevelű erdők
- Tűlevelű erdők
- Vegyes erdők
- Természetes gyepek, természetközeli rétek
- Átmeneti erdős-cserjés területek
- Ritkás növényzet
- Szárazföldi mocsarak
- Tőzeglápok
- Folyóvizek, vízi utak
- Állóvizek

1:500 000
0 5 10 km

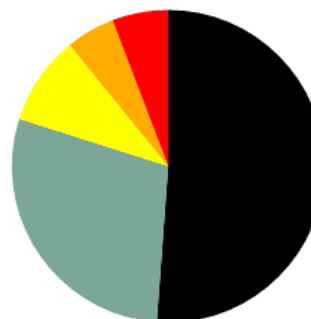
SZÉCHENYI 2020

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/10. térkép)

II/11. Felszínborítás-átalakulás típusok

Felszínborítás stabilitás	Mintapontok száma (db)	Százalékarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	985	100,00%
1 - Stabil	504	51,17%
2 - Kvázi stabil	283	28,73%
3 - Lépcsőzetes	91	9,24%
4 - Ciklikus	50	5,08%
5 - Dinamikus	57	5,79%

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/11. térkép)

II/12. Felszínborítás-átalakulás jellege

Felszínborítás átalakulás	Mintapontok száma (db)	Százalékarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	985	100,00%
1 - Változatlan terület	577	58,58%
2 - Településnövekedés	34	3,45%
3 - Extenzifikáció	42	4,26%
4 - Intenzifikáció	273	27,72%
5 - Dinamikus terület	59	5,99%

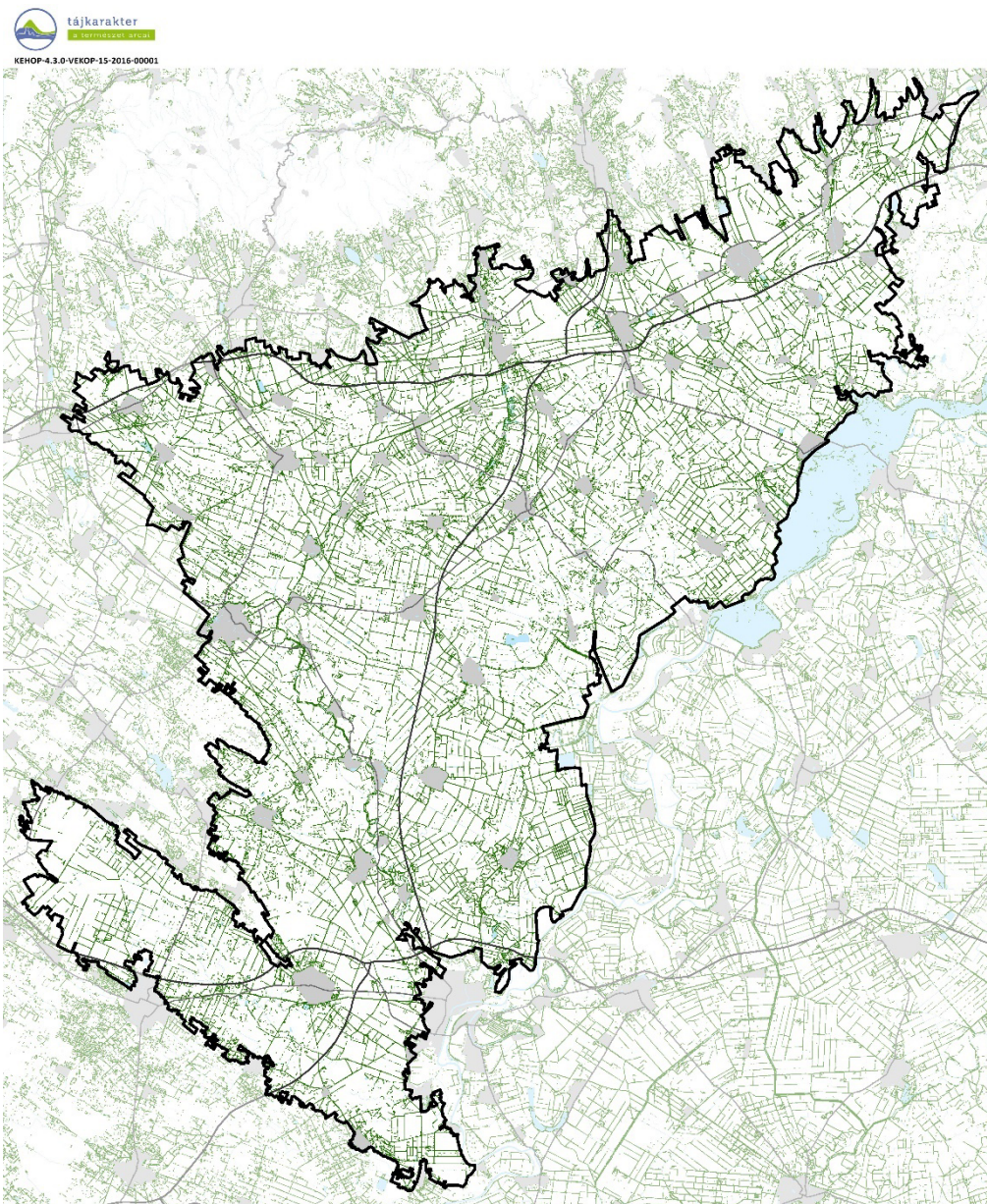

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/12. térkép)

II/13.-16. Stabil felszínborítású területek (stabil településterület, stabil szántó-, kert-, szőlőterület, stabil erdőterület, stabil gyepterület és vízfelszín)

(Az indikátorok országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/13.-16. térkép)

II/17. Zöld vonalas elemek sűrűsége

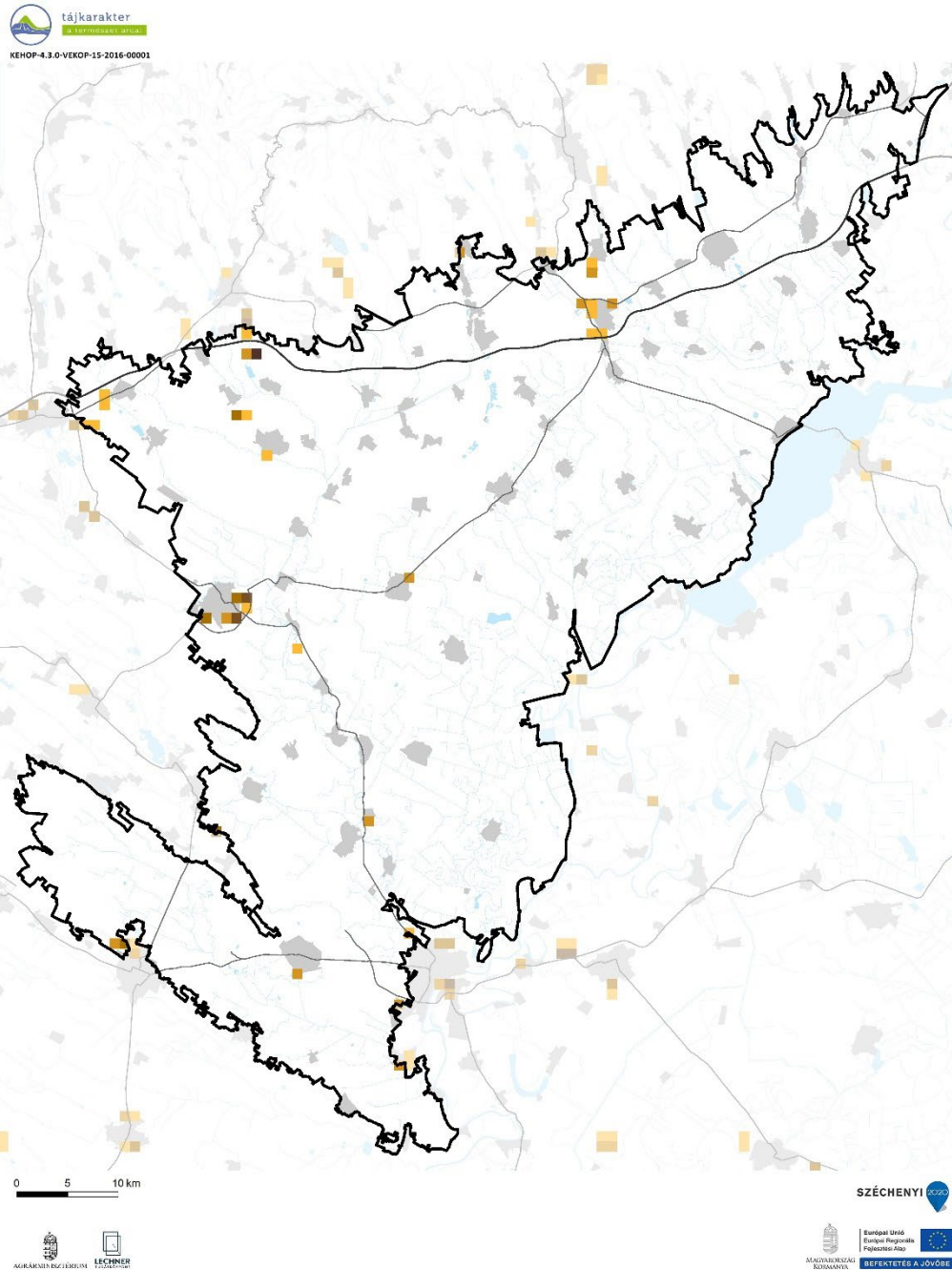

ZÖLD VONALAS ELEMELK SŰRŰSÉGE

- Zöld vonalas elem
- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Belterület
- Vízgazdálkodási térség (OTrT)

Zöld vonalas elemekben gazdag terület. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/17. térkép)

II/18. Beépítettség növekedése (1990-2018)

Beépítettség növekedése (1990-2018)	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	
0%	99,17%
1-6%	0,37%
6-10%	0,27%
10-20%	0,10%
20-40%	0,06%
40-100%	0,03%

1990-2018 között az új települési területek kialakulása nem volt jelentős, a terület 1 %-át érintette, jelentősebb növekedést mutat Cegléd, Jászberény, Füzesabony és Gyöngyöshalász. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/18. térkép)

II/19. Közlekedési hálózat sűrűsége

A közlekedési hálózat sűrűsége a tájban közepes, 0,28 km/km². (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/19. térkép)

Közlekedési hálózat sűrűsége	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	
0-0,44 km/km ²	79,19%
0,44-1,56 km/km ²	16,56%
1,56-9,44 km/km ²	4,25%

II/20. Roncsolt területek aránya (külfejtéses bánya, hulladéklerakó)

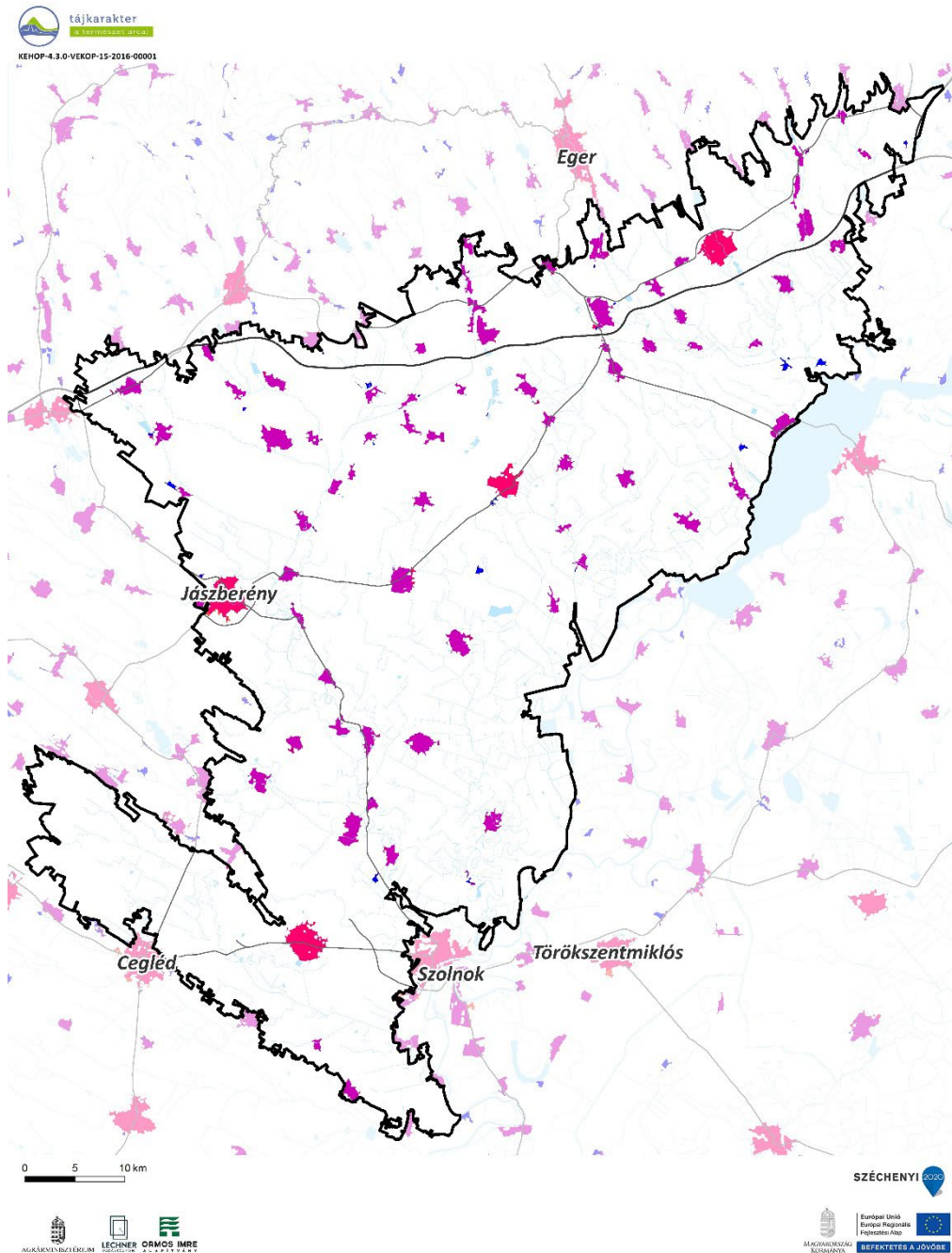
Földhasználati információk alapján a roncsolt területek (lerakók, külszíni bányaterületek) tájkarakter területéhez viszonyított aránya az országos átlag alatti, nem jelentős. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/20. térkép)

ANTROPOGÉN ÉS PERCEPCIONÁLIS JELLEMZŐK

II/21. Település-sűrűség (belterületi beépített területek eloszlása)

A településhálózat az átlagosnál ritkább (0,07 db/km²). (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/21. térkép)

II/22. Településméret (átlagos belterületi települési terület mérete)

Az Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék területe a beépített términtázat tekintetében átmeneti jellegű térség, két különböző beépítési mintázatú terület (16,10) hatása érvényesül, nagyobb méretű településekből álló mintázatot kialakítva. A térség beépítettsége nem magas, melyben domináns településméret kategóriaként a 2-es jelölhető meg 88 db, átlagosan 122 ha méretű települési egységekkel, valamint az 1-es méretkategória 167 db, átlagosan 2,1 ha méretű települési egységekkel. A hálózat építésében kisebb részesedéssel, 4 db települési egységgel, átlagosan 763,7 ha mérettel vesz részt a 3-as méretkategória. A legnagyobb egybefüggően beépített terület 9,68 km², a 4 km²-t meghaladó települések száma 8 db, míg a nagyterjedésű települési terek száma 1 db. (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/22. térkép)

TELEPÜLÉS MÉRETKATEGÓRIÁJA

- 1 (0-0,48 km²)
- 2 (0,48-4,8 km²)
- 3 (4,8-14 km²)
- 4 (14-35 km²)
- 5 (35-80 km²)
- 6 (80-215 km²)
- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Vízgazdálkodási térség (OTRT)

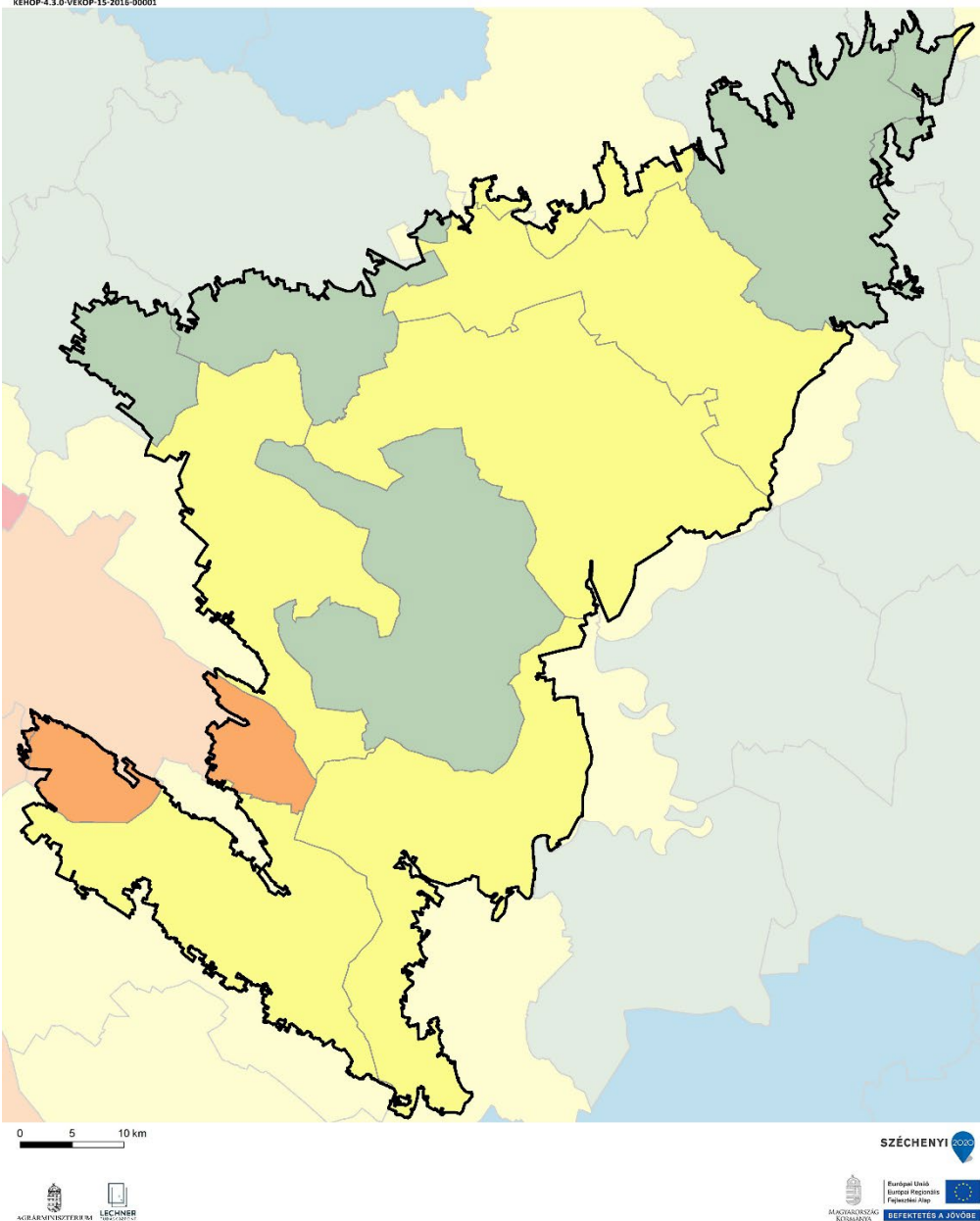
II/23. Külterületi szórványbeépítés sűrűsége

A térséget ritka sűrűségű (0,52 db/km²) és átlagos méretű szórványok jellemzik. Egy belterületi egységhez 7-8 db külterületi beépített terület tartozik. (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/23. térkép)

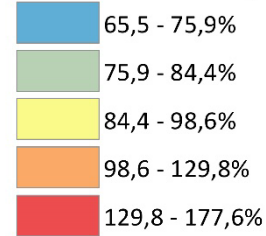
II/24. Nagy kiterjedésű települési tér

Az Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék tájkarakter-területen egy darab nagy kiterjedésű települési terület található Jászberény közigazgatási területén. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/24. térkép)

II/25. Népegységváltozás

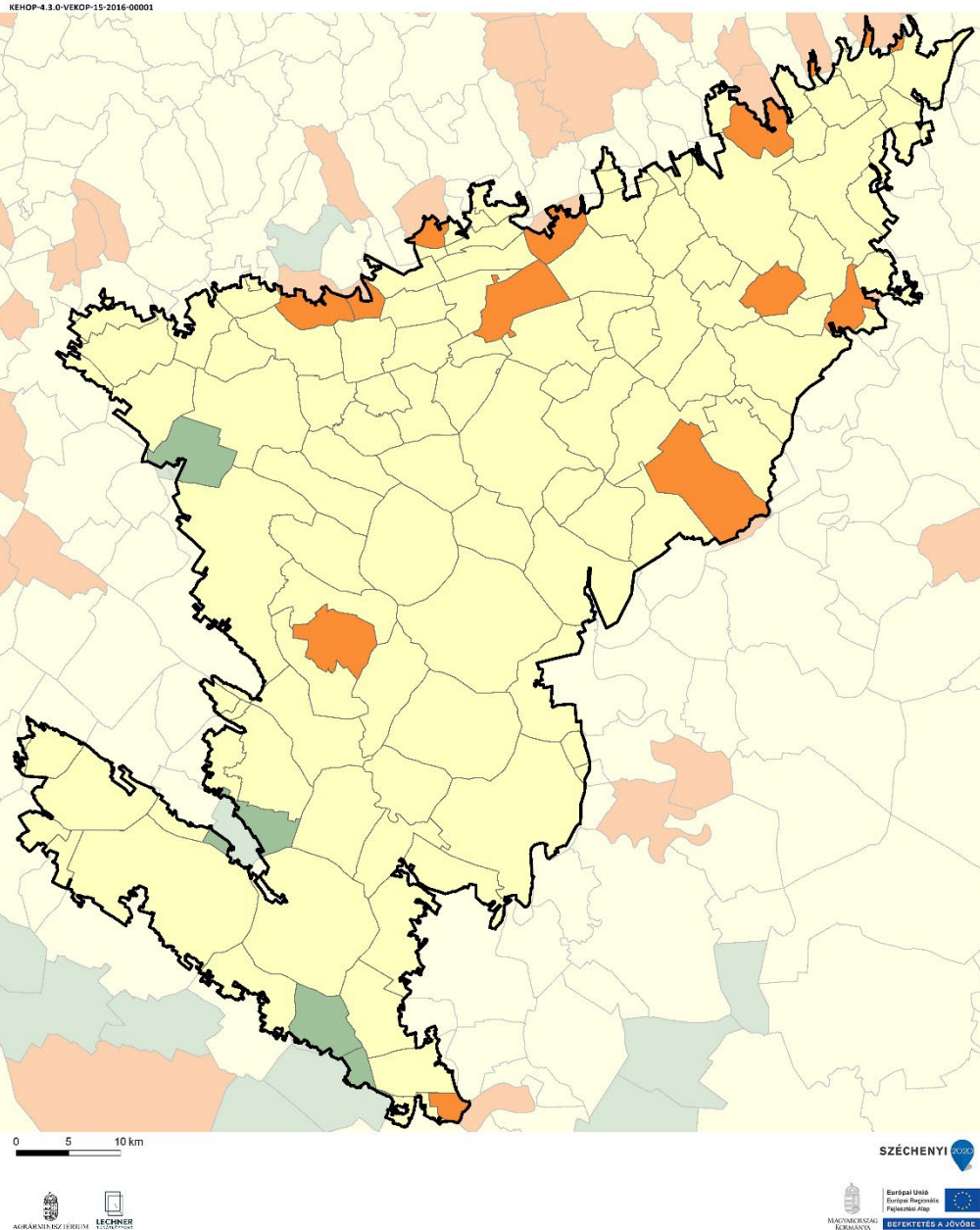

NÉPESSÉGVÁLTOZÁS (1980-2019)

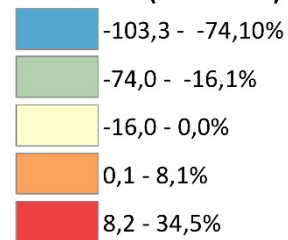

Az Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék térségét a népességváltozás szempontjából a népesség csökkenése jellemezte az elmúlt 40 év során. A változás mértéke azonban a térségen belül eltérő mértékű volt. A térség középső (pl.: Jászapáti járás), illetve északnyugati és északkeleti (pl.: Mezőkövesdi járás) területein a csökkenés mértéke jelentősebb volt. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/25. térkép)

II/26. Külterületi lakosok arányának változása

KÜLTERÜLETI LAKOSOK ARÁNYÁNAK VÁLTOZÁSA (1980-2011)

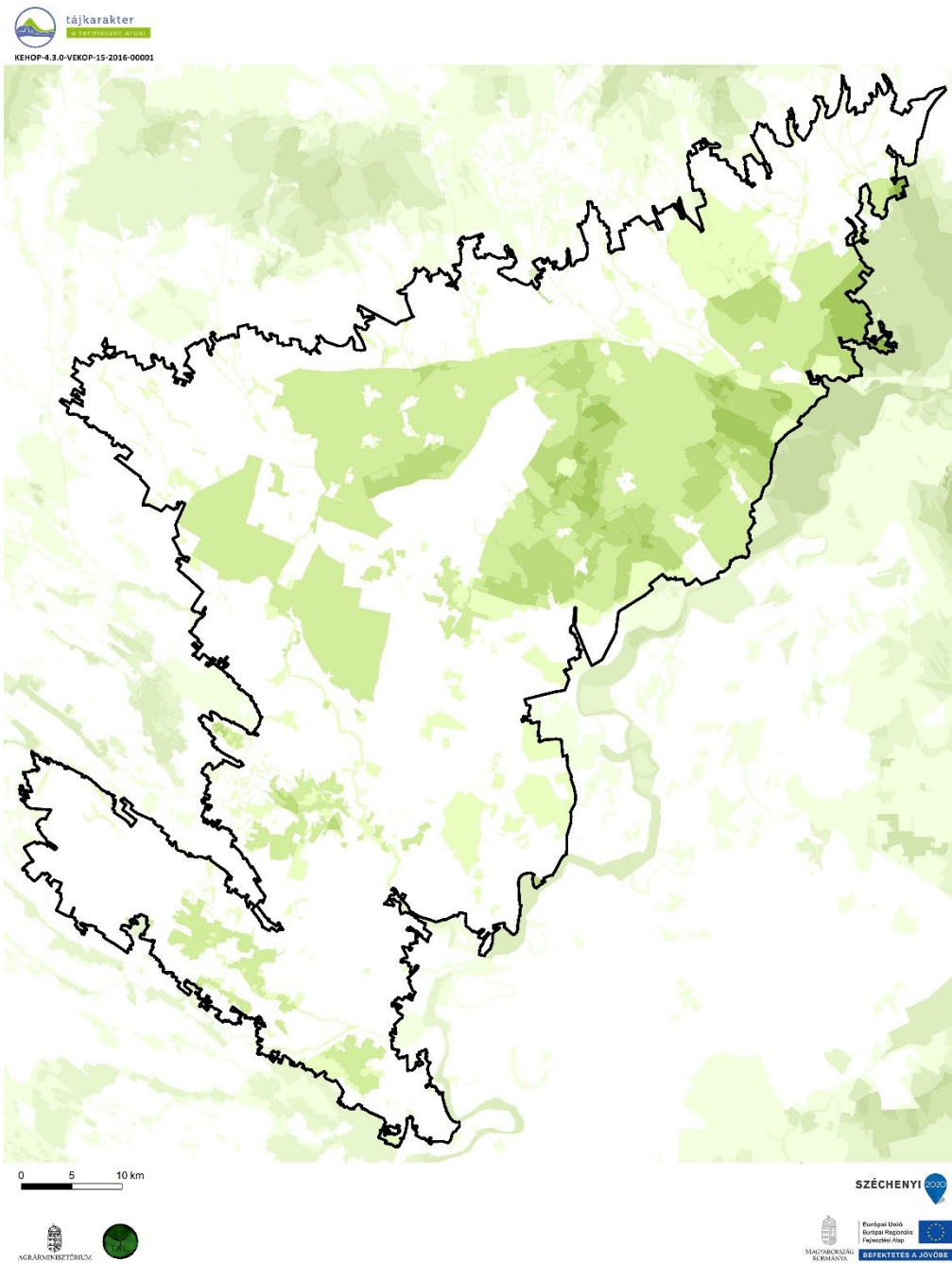

Az Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék térségében a külterületi lakosok aránya a települések többségénél csökkent, néhány település esetében azonban növekedés volt megfigyelhető (pl.: Kál, Tiszanána). (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/26. térkép)

II/27. Néprajzi táj

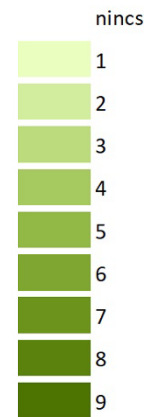
Ide tartozik a Jászság néprajzi táj nagyobb része, a Matyóföld, továbbá érinti a Borsodi Mezőséget, a Tápiómentét és a Háromvároshoz tartozó Cegléd területét is. Településnéprajzi szempontból vegyes terület. Délebbi részein (Jászság) találunk tanyákat, ez a Mátra és Bükk előterében már nem jellemző. A települések zöme eredendően halmazos, szabálytalanabb szerkezetű. A nagyobb települések, városok központi részein a mezővárosi jellegzetességeket találjuk. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/27. térkép)

II/28. Természeti és kulturális örökség

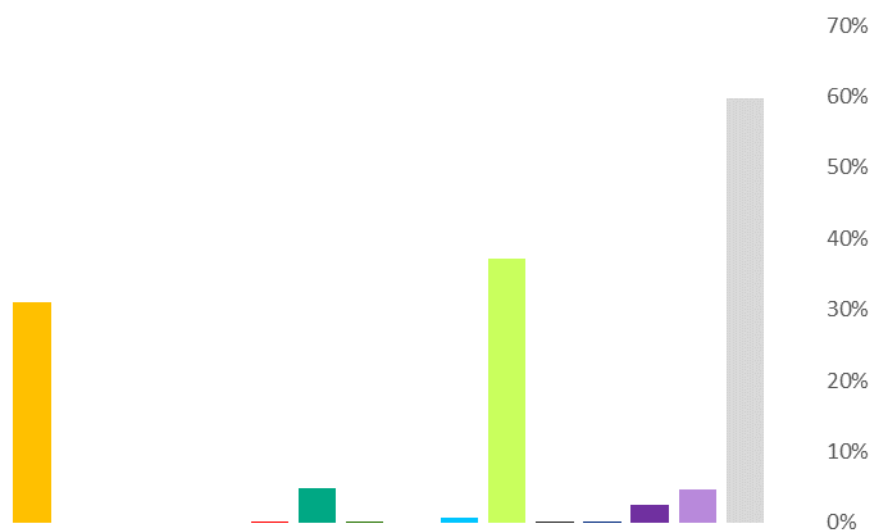
TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

Védelmi célú területi lehatárolások száma

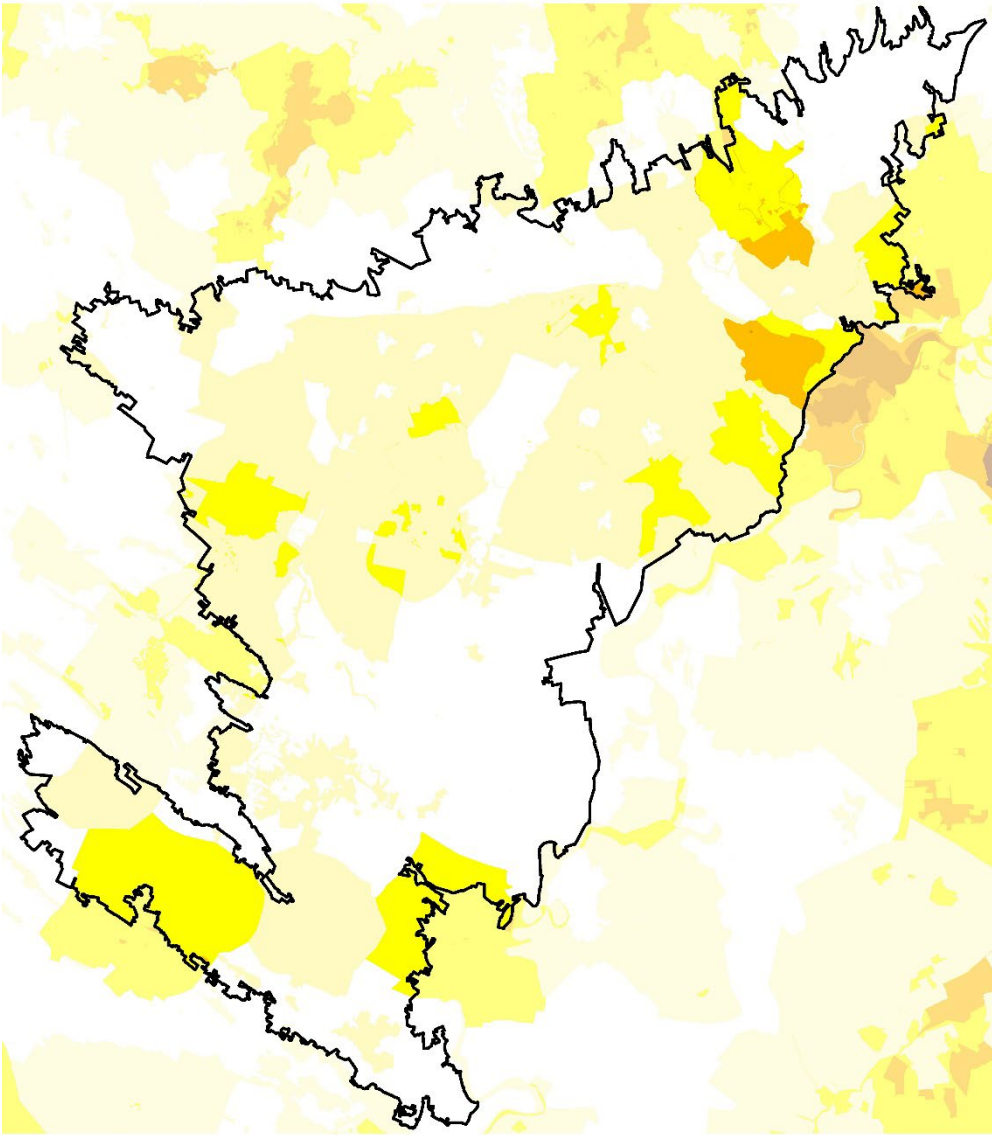

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/28. térkép)

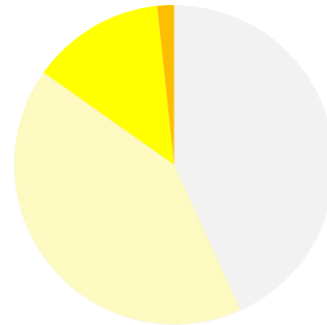
Védelmi célú területek	Összterület (km ²)	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	3919,98	100,00%
Natura 2000 terület	1215,63	31,01%
Barlang védőövezet	0,00	0,00%
EU diploma	0,00	0,00%
Naturpark	0,00	0,00%
Természeti emlék	0,00	0,00%
Természetvédelmi terület	0,26	0,01%
Tájvédelmi körzet	193,65	4,94%
Nemzeti park	0,06	0,00%
MAB bioszféra rezervátum	0,00	0,00%
Ramsari terület	27,27	0,70%
Nemzeti ökológiai hálózat	1454,60	37,11%
Országos védettségű kulturális örökség	1,79	0,05%
Országos, területi védettségű kulturális örökség	0,10	0,00%
Világörökség terület	99,95	2,55%
Világörökség várományos terület	184,37	4,70%
Nem védett terület	2338,80	59,66%

II/29. Megbecsültség

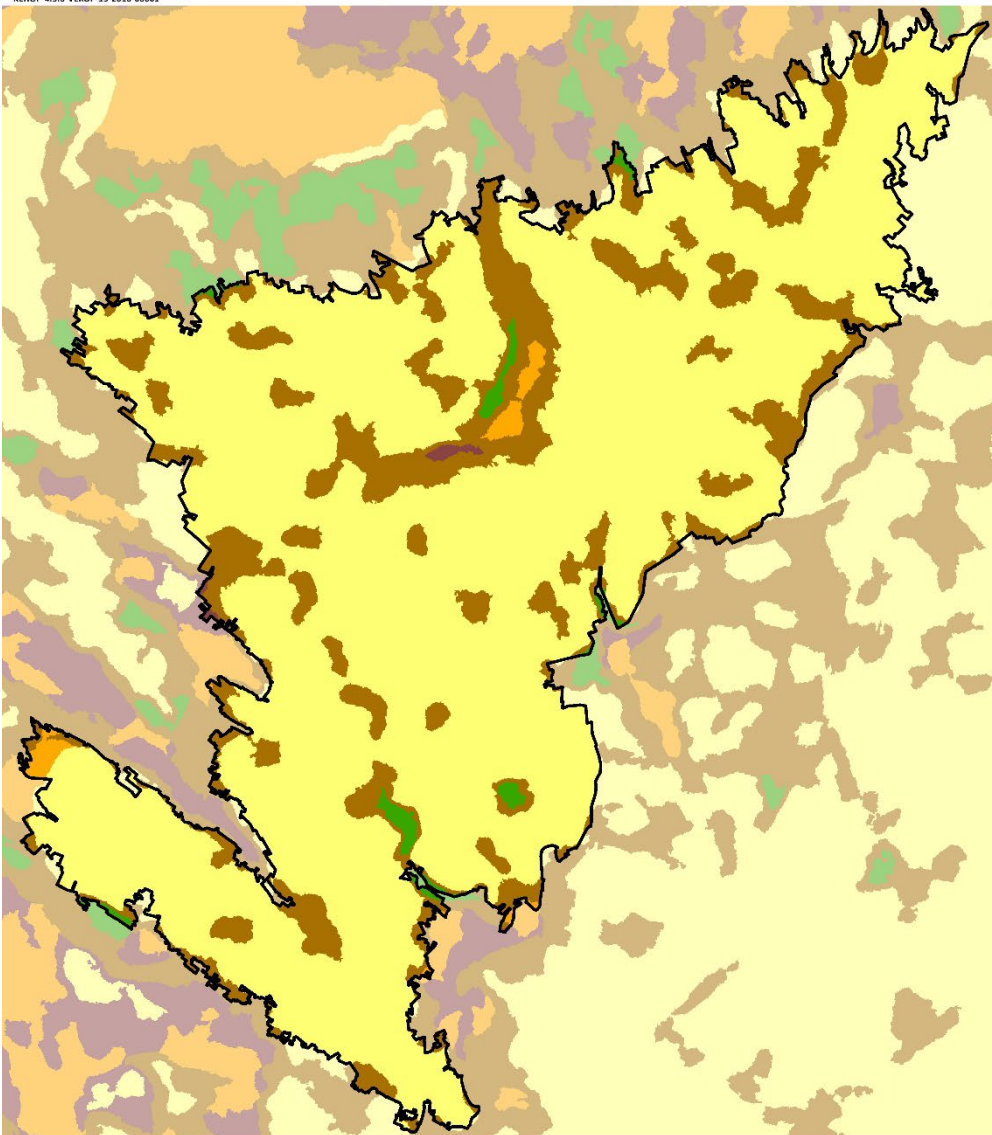

Megbecsültség	Összterület (km ²)	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-ment	3919,98	100,00%
1 - Nincs, igen alacsony	1692,22	43,17%
2 - Alacsony	1631,45	41,62%
3 - Mérsékelt	529,78	13,51%
4 - Számottevő	66,50	1,70%
5 - Jelentős	0,04	0,00%
6 - Magas	0,00	0,00%
7 - Nagyon magas	0,00	0,00%
8 - Kiemelkedő	0,00	0,00%

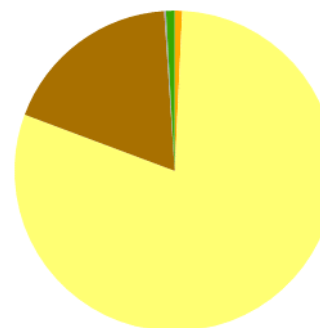

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/29. térkép)

II/30. Vizuális jellemzők

Vizuális jellemzők	Területarány (%)
Alsó-Zagyva, Tarna-menti és Hevesi síkvidék	
Zárt, homogén, szegélyekben szegény területek	0,8
Átlátható, szegélyekben szegény területek	80,0
Átmeneti, közepesen zárt területek	18,2
Szegélyekben gazdag, de nem átlátható, zárt területek	0,2
Átlátható, nyitott, szegélyekben gazdag területek	0,9

A tájat átlátható, szegélyekben szegény területek uralják (80%). Kisebb mértékben átmeneti, közepesen zárt területek is előfordulnak (18%). (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/30. térkép)